

**СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА
СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПОПЕРЕДЖЕННІ СОЦІАЛЬНИХ
РИЗИКІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНИХ ДІЙ**

Сергіна Т.О.

аспірант кафедри

філософії і психології ДонДУУ.

У статті здійснено аналіз соціального партнерства як ефективна форма соціальної взаємодії у попередженні соціальних ризиків, організації колективних дій. Розглянуто основні тлумачення соціального партнерства, його основні цілі і завдання на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Ключові слова: соціальне партнерство, держава, інформаційне суспільство, колективні дії, соціальні ризики.

В статье осуществлен анализ социального партнерства как эффективной формы социального взаимодействия в предупреждении социальных рисков, организации коллективных действий. Рассмотрены основные понятия социального партнерства, его основные цели и задачи на современном этапе развития украинского общества.

Ключевые слова: социальное партнерство, государство, информационное общество, коллективные действия, социальные риски.

The given article analyzes the social partnership as an effective form of social interaction in the prevention of social risks of collective actions. The basic definition of social partnership and its main goals and objectives of the current development of Ukrainian society are also considered.

Keywords: social partnership, the state, collective actions, social risks.

Постановка проблеми. Інформаційне суспільство, створюючи нові форми соціальної взаємодії і мережеву структуру соціальних відносин, орієнтується на механізм соціального партнерства як необхідного елементу будь-яких соціальних зв'язків.

Для формування ринкової економіки та демократичного суспільства соціальне партнерство пропонує неконфронтаційні шляхи взаємодії різних соціальних груп, які мають різні інтереси, настрої і

очікування, але можуть спільно діяти, щоб досягати поступових і послідовних змін на краще у підвищенні добробуту громадян, створенні нових демократичних інститутів, розбудові громадянського суспільства. Це дає можливість розглядати соціальне партнерство як особливий напрям діяльності держави, що сприяє побудові нових соціально-економічних відносин, адекватних трансформаційним змінам у розвитку українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальне партнерство як ефективна форма соціальної взаємодії була і залишається предметом активних досліджень багатьох зарубіжних і вітчизняних учених. Одним із перших, хто приділив увагу проблематиці пошуку соціальної злагоди в суспільстві, був Ж.-Ж. Руссо. Теоретико-концептуальні засади соціального діалогу знаходять своє втілення в теорії соціальної взаємодії та солідарності, на що звертали увагу М. Вебер, Е. Дюркгейм, Т. Парсонс. Соціальне партнерство будується на принципі солідарності, отже, розглядаючи проблему взаємовідносин в нових соціально-економічних умовах, важливо дотримуватися цього принципу як взаєморозуміння, взаємодопомоги, що формує соціум на базі спільності. Це робить солідарність, поряд з іншими характеристиками людського буття, базовою цінністю, що підтверджують у своїх дослідженнях Е. Дюркгейм, Ф. Фукуяма, Е. Гідденс, О. Тоффлер, Х. Арндт, Ю. Габермас, Ф. Хайек, Р. Рорті та інш., які розглядають солідарність як багаторівневу структуру постійно діючої суспільної комунікації, принцип співбуття людей, заснований на раціональній домовленості і колективній ідентичності.

Проблемам сучасного тлумачення соціального партнерства та його ролі у попередженні соціальних ризиків присвячені роботи Н. Діденко, В. Якимця, Л. Беззубко, В. Варнавського, О. Грішної, Т. Заславської, А. Колота, Т. Ляшенко, В. Міхєєва, Н. Сокур та ін.

Метою статті є аналіз проблем розвитку соціального партнерства як ефективної форми соціальної взаємодії у попередженні соціальних ризиків, організації колективних дій.

Виклад основного матеріалу. Соціальне партнерство є необхідною умовою розвитку громадянського суспільства як сукупності незалежних, рівноправних громадян, які взаємодіють, спілкуються, добровільно самоорганізуються на підставі спільних приватних інтересів у громади і об'єднання та захищені необхідними законами від прямого втручання і обмежень з боку держави. На думку дослідників, ключовим аспектом соціального партнерства в широкому сенсі є відносини громадянського суспільства із державою [5, с. 41].

За дослідженнями Н. Діденко, сучасне тлумачення соціального партнерства має два значення:

– у широкому значенні, міжсекторне соціальне партнерство розглядається як система соціальної взаємодії між суспільними секторами, в процесі якої відбувається соціальний діалог між партнерами щодо спільного вирішення соціально значимих проблем, досягнення соціального консенсусу, пошуку спільного бачення суспільних цінностей і перспектив.

– у вузькому розумінні, соціальне партнерство є соціальною взаємодією у сфері соціально-трудових відносин, яка включає таких суб'єктів як робітники – роботодавці (біпартизм) або робітники – роботодавці - держава (трипартизм) і спрямована на врегулювання соціально-трудових відносин. Інтереси сторін виражають представницькі органи – профспілки, об'єднання і асоціації роботодавців, органи державної влади та місцевого самоврядування. Такий тип партнерства реалізується через взаємні консультації, колективні угоди і прийняття спільних рішень за взаємоузгодженими принципами з метою дотримання прав та інтересів працівників, роботодавців і держави [2].

Проведений аналіз свідчить, що відносини соціального партнерства мають колективний характер, в їх основі лежить колективна зацікавленість сторін. Колективний характер соціального партнерства виявляється в трьох аспектах:

- наявності колективного інтересу всіх суб'єктів у сфері застосування найманої праці або суспільного життя;
- наявності колективних відносин у суспільстві;
- колективній структурі сторін соціального партнерства.

Зокрема, в сфері трудових відносин модельний закон про соціальне партнерство, прийнятий на 27 пленарному засіданні Міжпарламентської асамблеї держав-учасників СНД визначає соціальне партнерство як взаємодію органів державної влади, об'єднань роботодавців і профспілок у визначені і впровадженні в життя узгодженої соціально - економічної політики, політики в галузі трудових відносин, а також двосторонні відносини між роботодавцями і профспілками, спрямовані на забезпечення узгодження їх інтересів в порядку, що визначається законодавством [4]. Це означає, що соціально-трудове партнерство визнається як механізм досягнення згоди і попередження соціальних конфліктів. Виконання соціальними партнерами своїх зобов'язань апріорі веде до попередження соціальних ризиків, сприяє формуванню колективних органів для вирішення соціально-трудова проблем.

Слід відзначити, що протягом років становлення України як незалежної держави система трудового законодавства зазнала радикальних змін. Прийнято значну кількість нових законів (про оплату праці, зайнятість населення, охорону праці, колективні договори й угоди, про відпустки, порядок вирішення колективних трудових спорів, професійні спілки, про організації роботодавців). Україна приєдналася до низки важливих міжнародних угод у сфері праці. Разом із тим, незважаючи на виконану роботу, проблема

стосовно дотримання конституційних гарантій трудових прав громадян (особливо щодо забезпечення гідної праці) залишається однією з найактуальніших. Така ситуація породжує бідність серед працюючих, спричиняє масову трудову міграцію й руйнування трудового потенціалу, втрату конкурентоздатності національної економіки [3].

Одним зі способів вирішення означених питань є створення дійової системи соціального партнерства, яке є найефективнішою формою узгодження інколи протилежних інтересів працівників і роботодавців. На кожному рівні правового регулювання, починаючи від окремого підприємства й закінчуючи загальнонаціональним рівнем, відбувається налагодження цієї системи. Але відсутність її визначення і законодавчого закріплення основних засад побудови й діяльності в Україні стає серйозною перешкодою на шляху підвищення ролі професійних спілок, організацій роботодавців та їх об'єднань у формуванні економічної й соціальної політики держави, подальшого розвитку партнерства як одного з головних чинників забезпечення соціальної стабільності громадянського суспільства, запобігання суспільним конфліктам. На даному етапі реформування трудового права не досягнуто єдності у вирішенні питання не тільки щодо визначення поняття «соціальне партнерство», а і його мети, завдань, функцій, принципів, організаційно-правових форм, предмета [4].

Отже, соціальне партнерство можна розглядати як механізм узгодження інтересів різних соціальних груп та систему колективних дій, які здійснюються для досягнення соціального миру і суспільного консенсусу при вирішенні суспільно значимих питань.

Це обумовлює можливість розглядати взаємодію в системі соціального партнерства через такі основні форми як співробітництво, спільні дії, подолання конфронтації, що сприяє стабілізації суспільства і служить протистоянням деструктивним, дезорганізуючим процесам у демократичному суспільстві. Соціальне партнерство, таким чином,

дозволяє знаходити цивілізовані способи гармонізації та реалізації особистих і суспільних інтересів.

Модернізація системи соціального партнерства в Україні має включати пошук шляхів переорієнтації взаємовідносин із вузькокорпоративних у відкрите партнерство (по формату учасників, підконтрольності суспільству, гласністю, дієвістю зворотних зв'язків з громадськістю тощо). На думку дослідників, розвиток інституційних основ соціального партнерства в економіці, що трансформується, повинно відображати її специфіку і логіко-історичні трансформації відносин соціального партнерства мають відбуватися за двома напрямками: розвиток трипартизму і розвиток вільного асоціювання, що дозволить сформувати систему соціального партнерства, яка б була адекватною соціальній ринковій економіці [1]. При трипартизмі важливими є питання ролі соціальних партнерів, уникнення підміни їх статусу, чіткого визначення положення держави. З одного боку, при цій моделі остання виступає в ролі соціального партнера, з другого – завдяки нормотворчості вона визначає підґрунтя для становлення і розвитку соціального партнерства. У такому випадку держава, як особливий публічний суб'єкт права, представляє суспільні інтереси, сприяючи співробітництву між органами державної влади й організаціями працівників і роботодавців. Закріплюючи мінімальні соціальні стандарти, вона служить певним гарантом стабільності, соціальної захищеності особи. Контроль за дотриманням установлених правил також провадиться державою. При цьому її роль не повинна завищуватися, звужуючи межі колективно-договірного регулювання.

Також слід відзначити, що забезпечення реалізації основної мети соціального партнерства має здійснюватися шляхом:

- створення позитивної мотивації усіх соціальних партнерів щодо розвитку соціального діалогу, формування необхідних передумов та поширення використання сторонами соціального діалогу, разом з

колективними переговорами як основним його інструментом, таких засобів, як консультації, обмін інформацією, прийняття спільних рішень, застосування узгоджувальних процедур та ін.;

- формування у суспільстві настанов на розбудову основних інституційних елементів громадянського суспільства, таких як, наприклад, структуровані належним чином організації роботодавців;

- розвитку взаємодії сторін соціального діалогу з органами державної влади та місцевого самоврядування, засобами масової інформації, неурядовими й громадськими організаціями, місцевими громадами, іншими соціальними інституціями усіх рівнів. [6].

Активний розвиток економіки і суспільства, формування сильної правової держави можливі лише за умови належної консолідації, розширення соціальної підтримки цілей і дій влади. Для зміцнення демократичних інститутів і послідовного розвитку громадянського суспільства соціальна консолідація є необхідною. Основні шляхи вирішення зазначених проблем – це розробка і прийняття закону «Про соціальне партнерство в Україні».

Висновки. Отже, слід зробити висновок, що в умовах формування в Україні інформаційного суспільства основні цілі і завдання соціального партнерства є наступні:

- спрямованість не на конкуренцію з ініціативами, проектами і програмами держави, приватного та некомерційного секторів, а на консолідацію і взаємодоповнення наявних у країні зусиль завдяки використанню сучасних технологій взаємодії та обміну інформацією ;

- сприяння реалізації національної стратегії і програми переходу України до інформаційного суспільства з урахуванням специфіки країни і міжнародного досвіду;

- просування ідеології і технологій інформаційного суспільства на різних рівнях – національному, регіональному, місцевому шляхом створення партнерських мереж, порталів розвитку, реалізації

партнерських програм і проектів, створення нових об'єднань для взаємодії між партнерами, обміну практичним досвідом:

- впровадження і застосування найбільш важливих ресурсів Інтернету, які необхідні для економіки знань, он-лайнового консалтингу, дистанційного навчання тощо.

Список літератури.

1. Губин К. Г. Формирование институциональных оснований социального партнерства в трансформационной экономике / К. Г. Губин // Научные труды ДонНТУ. – 2006. – Выпуск 103-3. – С. 107-111.
2. Діденко Н. Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики : монографія / Н. Діденко. – Донецьк, 2007. – 404 с.
3. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура. М., ГУ ВШЭ, 2000.- С. 571.
4. Модельный закон о социальном партнерстве : постановление №27-14 от 16.11.2006 г. Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ // ИПС“Законодавство України”. – 2011. – №2. – Электронный ресурс. – Режим доступа http://uazakon.com/documents/date_b0/pg_gwcnxq.htm
5. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління: монографія / [В.Ф. Мартиненко, О.М. Крутій, С.Л. Кирій та ін.]; за заг. ред. В.Ф. Мартиненка. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ ”Магістр”, 2009. – 252 с.
6. Жуков В.І., Скуратівський В.А. Соціальне партнерство в Україні. Навчальний посібник. УАДУ. –К.: 2000. – 200 с.